

персоналізованим підходам, автоматичному аналізу помилок і розробці адаптованих завдань. Використання таких технологій сприятиме персоналізації навчання, оскільки ці інструменти здатні адаптуватися до індивідуальних потреб кожного учня.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грінченко, Н. (2023). *Штучний інтелект у навчанні іноземних мов: можливості та виклики*. Педагогіка і сучасність, 12(5), 22–36.
2. Костюк, О. (2022). *Використання штучного інтелекту в навчанні іноземних мов: інноваційний підхід*. Журнал "Освітні технології", 10(3), 45–59.
3. Cambridge English (2023). *Write & Improve*. Cambridge University Press. Retrieved from <https://writeandimprove.com>.
4. Grammarly (2023). *Grammarly: Writing Assistant*. Retrieved from <https://www.grammarly.com>.
5. OpenAI (2023). *ChatGPT: Generative Pretrained Transformer*. Retrieved from <https://openai.com/chatgpt>.

Шкіцька Є.О.

*здобувач другого рівня вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
Науковий керівник – д-р. пед. наук, професор Задорожна І.П.*

ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ПІДХОДУ DOGME ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ГОВОРІННІ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

У сучасній освіті все більша увага приділяється розвитку комунікативної компетентності учнів, зокрема у вивченні іноземних мов. Одним із перспективних підходів, що набуває популярності в методиці викладання, є запропонований Скоттом Торнбері в 2000-х роках підхід Dogme [4]. Він відомий своєю відмовою від традиційних підручників на користь навчання без обтяження матеріалами (materials-light), що спрямоване на невимушене спілкування, навчання в діалозі (conversation-driven) та імпровізацію, спонтанне мовлення (emergent language) [5]. До того ж, головну роль на уроці відіграє саме учень і його інтереси, а не заздалегідь підготовлені навчальні матеріали та план уроку. Такі засади підходу передбачають живу взаємодію між учнями і вчителем, гнучкість у виборі тем, орієнтацію на інтереси самих школярів [5]. Саме це робить його цікавим і новітнім підходом для формування іншомовної комунікативної компетентності в говорінні українських учнів основної школи.

У нашій попередній роботі [7] ми виокремили наступні переваги цього підходу з огляду на реалії української освіти:

1. Студентоцентризм. Підхід Dogme зосереджує увагу на студенті, його очікуваннях і можливостях, що сприяє підвищенню мотивації та кращому засвоєнню матеріалу.

2. Фокус на комунікації. Основою Dogme є навчання через спілкування, що дозволяє вивчати граматику відповідно до комунікативних задач, допомагаючи ефективніше розвивати комунікативну компетентність.

3. Гнучкість у плануванні. Dogme забезпечує свободу вибору тем і матеріалів, орієнтуючись на інтереси студентів і їхній рівень знань, що дозволяє дотримуватися принципу адаптивності.

4. Універсальність. Підхід не залежить від граматичних чи лексичних особливостей мови, що робить його універсальним для навчання різних іноземних мов.

5. Непереобтяження матеріалами. Dogme дозволяє зосередитися на цілях заняття замість матеріалів та форми уроку, оскільки переобтяження завданнями часто знижує ефективність уроків.

6. Адаптивність до різних рівнів. Дослідження показали [1; 2; 3; 5], що Dogme можна ефективно використовувати для навчання студентів різних рівнів, так студенти з низьким рівнем володіння мовою часто демонструють більший інтерес та кращі навички говоріння та письма [7].

Окрім цього, нами також були окреслені наступні недоліки й труднощі у застосуванні підходу Dogme:

1. Сором'язливість школярів може ускладнювати реалізацію основного принципу Dogme – навчання через комунікацію. Багато школярів, особливо на початкових етапах вивчення мови, можуть відчувати стрес через необхідність постійно спілкуватися іноземною мовою, що впливає на ефективність навчання та їхню впевненість у власних силах.

2. Відсутність чіткої структури занять і вивчення нових лексичних і граматичних одиниць без попереднього планування може призвести до хаотичного подання матеріалу, що порушує послідовність навчання і ускладнює систематичне засвоєння мовного матеріалу.

3. Недостатній досвід вчителя може перешкоджати ефективному використанню Dogme, оскільки цей підхід вимагає від учителя вміння імпровізувати, швидко реагувати на запитання школярів і проводити багатотемне спілкування. Вчителям-початківцям може бути складно виконувати такі завдання, що може збільшувати їхній рівень стресу і потребувати значної підготовки.

4. Ризик неінформативного спілкування через відсутність чітко визначених типів діалогу та інструментів для контролю змісту комунікації. Це може призвести до того, що заняття матимуть меншу освітню цінність, особливо якщо діалоги не містять інформативного або навчального змісту [7].

Так, із урахуванням викладеного вище, для оцінки **доцільності** застосування підходу Dogme у формуванні іншомовної комунікативної компетентності в говорінні учнів основної школи нами було проведено **опитування** серед учнів 6-9 класів [6]. Загальна кількість респондентів становила 31 особу, що надало можливість отримати репрезентативні дані для основної школи. Дослідження було спрямоване на виявлення ставлення учнів до активностей, які орієнтовані на комунікацію, оцінку їхніх потреб і рівня

впевненості у спілкуванні іноземною мовою, а також зацікавленості учнями активностями, що відповідають принципам Dogme-підходу в навчанні англійської мови.

Опис результатів дослідження. Значна частина респондентів повідомляє, що комунікація англійською на уроках трапляється часто (48,5%) або дуже часто (35,5%). Переважна більшість учнів (83,9%) зазначає, що на уроках англійської мови вони мають активну практику говоріння. Проте результати нашого опитування показують, що не всі учні розуміють у чому саме полягає навчання говорінню іноземною мовою, плутаючи його з розвитком читання і фонетичних навичок.

Так, описуючи вправи на говоріння на уроках англійської, близько 18% опитаних зазначили читання діалогів або текстів як превалюючу практику. Приблизно 37% учнів згадали складання діалогів за поданими шаблонами або роботу в парах, а 26% опитаних зазначили відповіді на питання вчителя, як основний вид вправ на говоріння. На нашу думку, такі результати можуть свідчити про доволі обмежені можливості для практики мовлення та формування іншомовної комунікативної компетентності в говорінні у школярів.

Окрім цього, говорячи про частоту практики англійської мови через обговорення тем, що обираються самими учнями, з нашого опитування бачимо, що 38,7% учнів отримують таку можливість регулярно, а ще 35,5% – іноді. Це свідчить про часткову реалізацію принципів Dogme, однак 26% учнів повідомляють про те, що можливості обговорювати цікаві для них теми трапляються рідко, або майже ніколи.

Близько половини учнів (48,4%) мають можливість обговорювати свої ідеї без попередньої підготовки, тоді як 38,7% роблять це рідко. Порівняно невеликий відсоток (12,9%) зазначив, що така практика є недостатньою або повністю відсутньою. Це вказує на обмеженість умов для спонтанного вираження думок, що може бути викликом для реалізації підходу Dogme, який базується на вільній комунікації. Доцільним вирішенням цієї проблеми, на наш погляд, може слугувати введення в навчальний процес більшої кількості практики мовлення у спонтанних дискусіях, що сприятиме підвищенню комунікативних навичок і впевненості учнів у говорінні іноземною мовою.

Однак, незважаючи на це, 74,2% опитаних зазначили, що відчують прогрес у говорінні за останній рік, а 51,6% учнів зазначили, що уроки англійської в школі їм дуже допомагають почуватися впевненіше в говорінні. Така статистика вказує на загальну ефективність навчання у розвитку комунікативної компетентності, хоча є і незначна частина учнів (9,7%), які не відчують значного прогресу. Такі результати нашого опитування підкреслюють необхідність і важливість адаптації підходу Dogme у навчанні говоріння англійською мовою з урахуванням індивідуальних потреб учнів.

Зібрані відповіді на питання щодо побудови уроку навколо ідей та запитань учнів демонструють, що лише 22,6% опитаних відчують, що уроки часто побудовані на їхніх власних ідеях. Більшість учнів зазначають, що така практика трапляється рідко (12,9%) або взагалі відсутня (22,6%). На нашу думку,

запровадження підходу Dogme дозволило б зробити уроки більш гнучкими та орієнтованими на учнів, що сприяло б розвитку їхньої іншомовної комунікативної компетентності через інтеграцію особистих інтересів у навчальний процес [6].

Отже, з огляду на попередньо проведені нами наукові розвідки та опитування українських школярів основної школи, ми можемо дійти висновку, що підхід Dogme має потенціал для підвищення мотивації та розвитку комунікативної компетентності, оскільки акцентує увагу на спонтанному спілкуванні та темах, цікавих учням. Проте для успішного впровадження в шкільній системі цей підхід потребує адаптації: важливо поєднувати його з традиційними методиками, щоб забезпечити необхідну структуру навчання для учнів, які потребують більшої підтримки вчителя, зокрема на початкових етапах. На нашу думку саме комбінований підхід дозволить зберегти гнучкість, залучати учнів до активної комунікації та водночас надасть необхідну основу для зміцнення впевненості в спілкуванні англійською мовою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Coşkun A. Dogme: What do teachers and students think? *International Journal of Research Studies in Language Learning*. 2017. P. 33–44.
2. Nguyen N.Q., Phu, H.B. The Dogme approach: A radical perspective in second language teaching in the post-methods era. *Journal of Language and Education*. 2020. P. 173–184.
3. Scott Thornbury “Dogme teaching unplugged” URL: <https://www.youtube.com/watch?v=GgwxmHelxeY> (access date 27.04.2024).
4. Thornbury S. A dogma for EFL. *IATEFL Issues*. 2000. P. 153.
5. Thornbury S., Meddings L. Teaching Unplugged. Dogme in English Language Teaching, 2009. 104 p.
6. Шкіцька Є.О. Опитування для учнів основної школи (Відповіді). 2024. URL: <https://docs.google.com/spreadsheets/d/1Zxn6p6tdxooVN8um9svYQzBEOQBLvrtxBOGpFDq9sHg/edit?usp=sharing> (дата звернення 12.11.2024).
7. Шкіцька Є., Задорожна І. Застосування підходу Dogme в навчанні іноземних мов в Україні: переваги, виклики, можливості. *Франкофонія в умовах глобалізації і полікультурності світу* : зб. тез VI міжнар. наук.-практ. конф., м. Тернопіль, 16-17 трав. 2024 р. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2024. С. 143-147.

Яремчук О.В.

здобувач другого рівня вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

НАВЧАННЯ ЛЕКСИКИ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ: ЕТАПИ І ПРИНЦИПИ

Розвиток інформаційних технологій та виклики сучасного суспільства модернізують процес вивчення лексики на уроках іноземної мови. Сучасна школа постійно проводить процес адаптації до запитів суспільства та